

УДК [323.173:325](410+460)"19"
DOI 10.30970/vir.2020.48.0.11042

ДЕФІНІЦІЇ СЕПАРАТИЗМУ У НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Олександра Федунь, Ольга Шаран

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000, тел. (032)239-46-56,
e-mail: fedun_lesya@yahoo.com, olyasharan@gmail.com*

Сепаратистські рухи значно посилилися у багатьох державах Європи, насамперед у Великій Британії та Іспанії – державах, які до краху колоніалізму у ХХ ст. були імперіями та розширювали свої території шляхом захоплення сусідніх країн. Сьогодні більшість багатоетнічних держав володіє історичними та географічними регіонами, де проживають корінні етнічні спільноти, що прагнуть відокремитися та здобути незалежність. Здебільшого економічні чинники та ідентичність, яка ґрунтується на спільній мові, культурі та історії, відіграють визначальну роль у розвитку сепаратистських рухів.

Зауважимо, що діяльність сепаратистських рухів становить загрозу стабільному розвитку та функціонуванню системи міжнародних відносин. Оскільки у міжнародному праві не передбачено, які саме соціальні групи можуть реалізовувати своє право на самовизначення, часто виникає наступна дилема щодо переважання принципу територіальної цілісності держав чи права нації на самовизначення. Сьогодні проблема сепаратизму вийшла за межі внутрішньої політики держави та набула міжнародного розголосу. Насамперед проблема полягає в тому, що треті сторони втручаються у конфлікти, щоб дестабілізувати ситуацію у певних державах та посилити свій вплив у конкретному регіоні. Сепаратисти, аби уникнути кримінальної відповідальності та застосування міжнародних санкцій, не вдаються до відкритих збройних нападів на сусідні країни, що є очевидним актом агресії, а застосовують методи ведення гібридної війни.

В умовах сучасних викликів українській державності та існування реальної загрози територіальній цілісності нашої держави дослідження сепаратизму як актуальної загрози національній безпеці мають важливе значення. Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених цьому феномену, необхідне усе ж його комплексне дослідження. Саме тому у статті проаналізовано наукові підходи щодо визначення сепаратизму, досліджено сутність та зміст явища сепаратизму.

Ключові слова: сепаратизм; сепаратистський рух; сецесія; іредентизм; націоналізм; етнополітичний конфлікт.

Загалом під поняттям «сепаратизм» розуміють прагнення до відокремлення, а у багатонаціональних державах – це політичний рух національних меншин, скерований на відокремлення від держави та здобуття незалежності від неї. Сучасний сепаратизм як політична програма ґрунтується на принципі самовизначення народів, коли кожна етнічна спільнота має свою державу. Самовизначення передбачає наявність в етнічних груп права на участь у суспільно-політичному процесі на міжнародній арені. Відповідно, сепаратизм є виходом з існуючої системи або її руйнуванням з метою створення власної держави.

Основними джерелами загострення етнічного екстремізму у будь-якій країні є тривалі періоди соціально-економічної нестабільності. Такі періоди характеризуються соціальною диференціацією громадян, запеклою боротьбою за владу, посиленням соціальних та міжнаціональних суперечностей, а також низькою ефективністю роботи державного апарату та правоохоронних органів, відсутністю надійних механізмів правового захисту населення. Вищезгадані процеси спричиняють зростання спроб вирішення існуючих протиріч та конфліктів силовими методами.

У вітчизняній та зарубіжній політичній науці наявні численні різнопланові дослідження, що стосуються сепаратизму, його основних видів, причин виникнення, політики безпеки держав у сфері протидії цьому небезпечному явищу, впливу міжнародної інтеграції та глобалізації на сепаратизм й іншим аспектам, які безпосередньо пов'язані із сепаратистськими рухами. Зокрема, чимало праць українських науковців М. Басараба, М. Дем'яненка, В. Дівак, В. Наконечного, С. Савойської, О. Шамари та інших присвячено цій проблематиці. Серед зарубіжних учених, які у своїх дослідженнях зверталися до різноманітних аспектів сепаратизму, варто згадати С. Роккана, С. Ліпсета, Д. Горовіца, Дж. Лібл, Дж. Соренса та М. Коена. Існування великої кількості визначень поняття «сепаратизм» зумовлено відмінностями у розумінні його як явища, спричиненого етнічними, політичними, соціально-культурними проблемами, а також прагненнями окремих регіонів здобути вищий політичний статус, порівняно з іншими адміністративно-територіальними одиницями держави.

Український науковець О. Агарков переконаний, що у політичній науці більшості праць про сепаратизм притаманна певна тенденційність, упередженість та зацікавленість. Очевидно, причиною цього є участь авторів у різних політичних процесах та проєктах в Україні та за її межами. У випадку ігнорування комплексу причинно-наслідкових зв'язків у соціальній генезі явища сепаратизму його дослідження буде одностороннім [1]. Незважаючи на значну кількість наукових праць, дотичних до проблеми сепаратизму, досі існує потреба його комплексного наукового дослідження як об'єктивного суспільно-історичного явища. Отож **мета статті** полягає у розкритті суті поняття сепаратизму та основних причин його виникнення.

Етимологічно термін «сепаратизм» походить від латинського слова «separatus», що означає відокремлення або окремий. Спочатку його

використовували лише для визначення процесів, які відбувалися в суспільно-релігійному житті. У XVII ст. його вважали синонімом таких понять, як «індепендентизм» і «конгрегаціоналізм», тобто великого релігійно-соціального руху в Англії, спрямованого проти королівського абсолютизму та абсолютизму англіканської церкви.

Поступово світська влада здобувала впливові позиції у суспільно-політичному житті, внаслідок чого формування політичних інститутів суспільства спричинило трансформацію терміна «сепаратизм». У такий спосіб поряд з його релігійною складовою виокремили політичний контекст. Наприкінці XIX ст. сепаратизм усе ще розглядали як дух відступництва у питаннях віри, хоча й частіше почали застосовувати для позначення процесів політичного характеру. Отже, тоді сепаратизм вже означав «прагнення відокремлення частини держави від цілого».

Подальший розвиток політичного життя, виникнення нових форм державного устрою, спричинених, здебільшого, процесами розпаду існуючих політико-адміністративних утворень, зумовили, відповідно, наповнення новими характеристиками змісту терміна «сепаратизм» як політологічної категорії. Зокрема, на початку XX ст. сепаратизм визначали виключно як «політичний рух, спрямований на досягнення окремою частиною держави автономії або політичної самостійності», яка, безперечно, повинна бути повною. З іншого боку, під поняттям «сепаратизм» розуміли прагнення підвладного народу, який проживає на території великої держави, революційним шляхом повернути або завоювати собі самостійність.

За радянських часів сепаратизм не був об'єктом наукового дослідження і його, здебільшого, трактували як прагнення національних меншин до відділення від певної держави та створення самостійної держави або автономної області. Тогочасні вчені вважали, що сепаратизм не є масовим народним рухом та відображає інтереси окремих громадян, права яких утискає правляча група панівної нації. Якщо ж сепаратистам вдається перемогти, то місцева еліта докладає максимальних зусиль, щоб встановити монопольне панування у новоствореній державі або автономній області [4].

Після розпаду СРСР відбулися суттєві зрушення у розвитку вітчизняної політологічної думки. Наукова сфера вже не піддавалась впливу державної ідеології, що безпосередньо сприяло подальшому науковому наповненню змісту поняття сепаратизму. Вченим вдалося деталізувати його сутність, визначити передумови його виникнення та наслідки сепаратистських дій, суб'єктів здійснення та об'єктів впливу.

Сучасній українській політологічній думці притаманний динамізм та значний поступальний розвиток. Використання світових наукових здобутків дає змогу ґрунтовно підійти до осмислення українських політичних реалій, передбачити тенденції розвитку суспільно-політичних процесів та сформулювати відповідний теоретико-категорійний апарат для їхнього пояснення. В українській політологічній літературі подають численні визначення

сепаратизму, які усебічно розкривають його сутність як складової політичного процесу.

Вітчизняний учений П. Шляхтун акцентує увагу на феномені сепаратизму, зазначаючи, що «проблема адекватності державного, національного та соціально-економічного розвитку залишається актуальною для багатонаціональних і навіть мононаціональних держав із компактно розселеними національними меншинами. Загострення цієї проблеми спричиняє появу сепаратизму, який є найбільшою загрозою єдності країни» [10].

У «Юридичній енциклопедії» за редакцією Ю. Шемшученка сепаратизм визначають як «рух, спрямований на відокремлення від держави частини її території та населення». Суперечності між центральною владою держави та носіями ідей сепаратизму зумовлюють його виникнення. Зазвичай, політичні партії, громадські та релігійні організації етнічних або конфесійних меншин є носіями сепаратистських ідей [11].

Вважають, що підґрунтям для сепаратизму є: неоднорідність складу населення країни; нерівномірність соціального, економічного, екологічного та культурного розвитку окремих регіонів; вплив з-за кордону певних держав або міжнародних терористичних організацій, з метою підпорядкування та експлуатації ресурсів і населення відокремлених регіонів тощо.

Найчастіше кінцевою метою сепаратизму є утворення на відокремленій території незалежної держави. Одним із різновидів сепаратизму є іредентизм, тобто прагнення, відокремившись від однієї держави, увійти до складу іншої. Сепаратизм може також мати на меті не відокремлення від держави, а набуття у ній статусу автономії.

Підхід до проблеми сепаратизму, з погляду міжнародного права, ускладнюється через колізію його основоположних принципів: з одного боку, непорушності кордонів і поваги територіальної цілісності держав, з іншого – права всіх народів на самовизначення [3]. Сучасні реалії вимагають розглядати сепаратизм не лише як суто внутрішні справи окремої держави. Необхідним є вироблення нових критеріїв та оцінки, адекватних механізмів і принципів підходу ООН, регіональних організацій, міжнародної спільноти загалом до проблеми сепаратизму задля пошуку шляхів їхнього справедливого та мирного вирішення [5].

Здебільшого дослідники одноставні щодо протиправності явища сепаратизму, яке суперечить міжнародному праву та національному законодавству у своєму прагненні до відокремлення з метою створення нової держави або приєднання до вже існуючої. Однак не зовсім коректно розглядати сепаратизм лише як негативне явище. Такої думки дотримується українська дослідниця В. Дівак, яка визначила такі позитивні функції сепаратизму:

- інформаційна функція як вираження незадоволення частини населення політикою центральної влади у політичній, соціально-економічній та культурній сферах;

- політична соціалізація населення регіону, що зумовлює посилення уваги до політики центральної та регіональної влади щодо забезпечення прав регіону,

а також активізації політичної діяльності населення та формування ідеології регіоналізму;

- поява місцевої регіональної еліти та становлення регіональних органів влади;

- орієнтація регіональної політики центральної влади на досягнення компромісу з лідерами сепаратистів та прийняття політичних рішень, що задовольнятимуть інтереси населення регіону;

- ліквідація соціально-правових основ міжрегіональної нерівності [2].

Також В. Дівак наголошує на необхідності розрізнити поняття сепаратизму та сецесії, що є вимогою формального виходу з держави територіальної одиниці з метою створення суверенної держави. Рухи за сецесію та сепаратистські рухи можуть переходити одне в одне на різних етапах своєї еволюції. Головною відмінністю між обома термінами залишається визнання або невизнання легітимності центральної влади [2]. Зазначимо, що існує декілька причин виникнення сецесії, однією з яких є необхідність збереження культури. Тобто задля збереження певної культури варто отримати власну автономну територію, насамперед за умови, коли культура дійсно перебуває на межі зникнення. Інша причина полягає у цінностях свободи. Вкрай важливо застосовувати цей принцип, якщо конкретна держава проводить політику геноциду щодо певного народу. Наявність статусу незалежної держави з територіальним суверенітетом може забезпечити виживання народів перед загрозою геноциду (зокрема, у Курдистані та Нагірному Карабаху). Отже, за певних обставин право на самозахист обґрунтовує право на відокремлення [2].

Вітчизняний науковець В. Рахмайлов у своїх працях розкрив проблему обґрунтування міждисциплінарного підходу у дослідженні сепаратизму, який є феноменом кризи соціальної ідентичності певних соціальних груп. Учений наголосив, що у державних утвореннях, яким притаманна неоднорідна структура етнічних, конфесійних, цивілізаційних або інших ознак, зазвичай зароджуються сепаратистські рухи. Саме тому надзвичайно важливо розмежовувати ідентичності еліт титульних національних та соціальних груп, щоб інші етнічні та соціальні групи усвідомили неможливість подальшого спільного функціонування в межах єдиної та неподільної держави [6].

Досліджуючи таке багатогранне явище, як сепаратизм, В. Рахмайлов бере до уваги й релігійний аспект, адже релігія допомагає об'єднати суспільство та протиставляти ідентичності одних конфесійних груп іншим. Учений стверджує, що лідери сепаратистських рухів цікавляться діяльністю найвпливовіших релігійних організацій, до яких дослухаються мільйони людей по всьому світу, та використовують пропаганду як дієвий засіб досягнення визначених цілей. Існування екстремістських організацій конфесійної спрямованості, що мають на меті використати релігійний чинник для дестабілізації внутрішньополітичної ситуації, у багатьох випадках є потенційним джерелом розвитку сепаратизму, а також чинником руйнації суверенітету та територіальної цілісності держави.

На думку В. Рахмайлова, для сучасної моделі функціонування етносоціальних, релігійних та цивілізаційних спільнот характерні нестабільність

та перебування під впливом інтеграції, що виявляється у прагненні до створення наднаціональних регіональних та глобальних структур, та дезінтеграції, яка відбувається у державах, де існують конфесійні конфлікти. Це пов'язано з тим, що відцентрові явища та процеси виробляють вихідний матеріал для подальшого об'єднання, інтеграції та створення на цій основі нових державних і міждержавних утворень [7].

У своїй монографії С. Савойська аналізує передумови виникнення та сутність такого різновиду сепаратизму, як мовно-політичний, а також наводить рекомендації щодо протидії цьому явищу. Дослідниця зазначає, що мовно-політичний сепаратизм є націєтворчим політичним явищем та проявом інформаційної агресії. Ескалація мовно-політичних конфліктів у регіонально-політичній, культурній, освітній, інформаційній та інших сферах суспільного життя неодмінно спровокує виникнення низки негативних наслідків [8]. Йдеться про розпалювання сепаратистських настроїв у сусідніх країнах, що Російська Федерація продовжує робити в Україні, щоб мати змогу здійснювати тиск на українську владу та реалізовувати свої гегемоністичні плани.

Зауважимо, що західні науковці, зокрема Р. Бербак, У. Робінсон, У. Бек, Дж. Келлас, часто розглядають сепаратизм у руслі концепцій модернізації та глобалізації. Автори С. О'Брайенс, Л. Грінфельд, Б. О'Лірі, Х. Кон та Д. Міллер переконані, що існує взаємозв'язок між націоналізмом та сепаратизмом, який, на їхню думку, негативно впливає на систему міжнародної безпеки. Американський політолог та державний діяч З. Бжезінський стверджував, що спершу національні почуття фокусуються на проблемі відродження національних мов у прагненні до національного самозбереження перед загрозою асиміляції, яка посилюється. Згодом з'являються вимоги національно-культурної автономії, що з часом переростають у боротьбу за національний суверенітет [12].

Дослідженню понять нації, націоналізму та сепаратизму присвячено чимало праць британського науковця Е. Сміта. Як представник етносимволізму, Сміт вважав, що процес розбудови націй та націєгенезу необхідно вивчати, дотримуючись «золотої середини» між примордіалізмом та конструктивізмом. Задля досягнення цієї мети варто зосередити увагу на важливості ролі культурних і державотворчих еліт [17]. Науковець відокремлював громадянський тип націй і націоналізмів від етнічного. На його думку, всі нації мають панівне «етнічне ядро» і, незважаючи на те, що націоналізм є модерним феноменом, нації мають домодерне походження. Загалом націоналізм не є чітко сформованою ідеологією. «Ключова доктрина націоналізму» Е. Сміта містить такі тези:

- світ поділено на нації, кожній з яких притаманний власний характер та доля;
- нація – джерело будь-якої політичної влади;
- щоб бути вільними, люди повинні ідентифікувати себе з певною нацією;
- нація є самобутньою, якщо має власну автономію;

– якщо нації є вільними та захищеними, мир та справедливість пануватимуть на землі [9].

Британський учений зауважує, що вплив націоналізму на зародження етнічного сепаратизму збільшився після Другої світової війни, насамперед в Африці та Азії. Колоніалізм спричинив появу рухів за відокремлення, оскільки усі етнічні спільноти перебували під політичною юрисдикцією колоніальної держави, а під час процесу деколонізації з'явився етнічний сепаратизм, покликаний завадити становленню майбутньої постколоніальної держави та кинути виклик її територіальній національній ідентичності. У післявоєнні роки етнічному сепаратизму були притаманні риси класичного етнічного націоналізму. Однак політизацію етносу та його спадщини вже не вважали наслідком процесу народно-культурної мобілізації, яку здійснювала інтелігенція, зокрема у Східній Європі. Загалом у Європі націоналістичний рух виник унаслідок культурного відродження, яке тривало впродовж декількох десятиріч, а в Азії та Африці дуже часто обидва види націоналізму поєднувались або й відбувались одночасно.

Вагомий внесок у дослідження явища сепаратизму зробив американський професор та науковець Д. Горовіц – засновник етнічної конфліктології. У своїх працях Горовіц створив систему класифікації, структурування, аналізу взаємозв'язків та взаємозалежностей, а також прогнозування та моделювання шляхів врегулювання етнічних конфліктів. Науковець переконаний, що рухи етнічного сепаратизму найчастіше виникають серед відсталих етнічних груп у малорозвинених регіонах, наприклад, у Південному Судані, Курдистані, у Пакистані тощо. З іншого боку, бажання відокремитись виникає у розвинених етнічних груп у відсталих регіонах, лише коли таке відокремлення матиме для них економічні переваги. Однак існують й інші чинники, які безпосередньо пов'язані з появою сепаратизму у певних регіонах, зокрема, йдеться про етнічну дискримінацію, міграційні процеси в країні тощо [14].

Зауважимо, що Д. Горовіц розуміє сепаратизм як вихід групи та її території з юрисдикції більшої держави, частиною якої вона є, з подальшим утворенням власної. Вчений також критикує саму ідею сецесії, територіального самовизначення як ефективного засобу припинення етнічних конфліктів. На його думку, сецесія рідко розв'язує проблеми міжетнічного та міжкультурного діалогу і може спричинити відродження ідентичності меншин, які залишилися проживати на території етнічної групи, що відокремилась від певної держави.

У другій половині ХХ ст. значний внесок у дослідження тенденцій сепаратизму та дезінтеграції здійснив норвезький політолог-компаративіст С. Роккан, який є творцем моделей регіонального розвитку. Вчений вважав, що структурні розколи, які посилювалися з часом, спричиняли збільшення ролі регіональної ідентичності та регіональних інтересів під час формування плюралістичного бачення політичного розвитку певних регіонів. Згодом С. Роккан та С. Ліпсет ввели у науковий обіг поняття суспільно-політичних поділів (*англ.* cleavage), під якими дослідники розуміли тривалі конфлікти у суспільстві, що спричиняють формування ідеологічних доктрин, навколо яких

громадяни об'єднуються у політичні партії. На їхню думку, деяким субнаціональним регіонам тогочасної Європи було притаманне явище «політизації периферії» [15]. Науковці вбачали цей феномен у формуванні регіональних політичних систем та інститутів, у яких відбувається формулювання та об'єднання регіональних інтересів. Головну роль у таких процесах відіграють місцеві політичні діячі, політичні партії та рухи. Часто місцеві політичні сили надають своїм вимогам етнічного забарвлення, що можна трактувати як політизацію етнічності, яка є однією з основних характерних рис сепаратизму [16].

Американський дослідник Т. Р. Гурр визначає сепаратизм як неминучу рису державного розвитку, що не завжди передбачає сецесію. Вчений переконаний, що слід виокремлювати три групи типів поведінки сепаратистів, які залежать від особливостей політичної організації та потреб певного регіону, а саме: «голос» як вимогу культурної автономії; «лояльність», тобто відмову від конфлікту в обмін на увагу та визнання; «вихід» як вимогу самовизначення, що, ймовірно, матиме зв'язок з федералізацією [13, с. 47]. Зазвичай, найважливішим чинником, який спричиняє появу сепаратизму, є національна ідентичність. Цілком логічно, що ідеологію сепаратизму необхідно формувати на основі історичного досвіду незалежності нації у певному регіоні. Якщо суверенної держави не існувало на цих теренах, лідери сепаратистських рухів обґрунтовують своє право на сецесію, посилаючись на ідеї незалежності ідентичних територій або близьких за походженням етносів.

Висновки. Отже, у вітчизняній та зарубіжній політичній науці існують різні підходи до трактування поняття «сепаратизм», причин його виникнення. Його розглядають та досліджують як рух за територіальне відокремлення певної частини держави з метою створення нового державного утворення або надання регіону автономії за національними, мовними чи релігійними ознаками. Сепаратизм є невід'ємною складовою сучасного політичного процесу, якій притаманні позитивні та негативні риси. Як негативне об'єктивне суспільно-політичне явище, сепаратизм зумовлює дезінтеграцію держави та становить реальну загрозу її територіальній цілісності. З іншого боку, цей феномен є засобом реалізації інтересів етносу, який зазнає політичної, економічної та культурної дискримінації. Зазвичай, саме за наявності дискримінації етнічної спільноти з боку державної влади та формування активної політичної еліти, яка є здатною очолити цей рух, можливе виникнення сепаратистського руху. Оскільки мотиви сепаратистів можуть бути політичними, економічними, етнічними, релігійними, виокремлюють декілька видів сепаратизму. У XXI ст. найпоширенішим є етнічний сепаратизм, адже майже кожна етносоціальна спільнота прагне реалізувати право на самовизначення та створити власну суверенну державу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Агарков О. А. Сепаратизм у соціологічному дискурсі: теоретико-методологічний аспект / О. А. Агарков // Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки. – 2015. – № 1. – С. 43–48.

2. Дівак В. Сепаратизм як феномен сучасної політики: політологічні та правові аспекти / В. Дівак. – Київ : Логос, 2010. – 224 с.
3. Наконечний В. С. Сепаратизм: поняття та підходи до тлумачення / В. С. Наконечний // Политические процессы и институты. – Київ, 2007. – № 3. – С. 1–6.
4. Павлятенко О. В. Феномен сепаратизму в сучасному світі / О. В. Павлятенко // Гілея : науковий вісник. – 2016. – Вип. 115. – С. 398–403.
5. Рафальський І. О. Самовизначення та сепаратизм. Питання теорії / І. О. Рафальський // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. – 2014. – Вип. 4–5. – С. 78–93.
6. Рахмайлов В. В. Сепаратизм і націоналізм: проблема співвідношення / В. В. Рахмайлов // Грані. – 2014. – № 7. – С. 88–95.
7. Рахмайлов В. В. Типологія та генеза сепаратизму в науковій літературі: до постановки проблеми / В. В. Рахмайлов // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. – 2013. – Вип. 59–60. – С. 303–310.
8. Савойська С. В. Мовно-політичний сепаратизм як фактор дестабілізації національної єдності українського суспільства в умовах пострадянської трансформації : [монографія] / С. В. Савойська. – Київ : Просвіта, 2011. – 407 с.
9. Сміт Е. Д. Націоналізм: Теорія, ідеологія, історія / пер. з англ. – Київ : «К.І.С.», 2004. – 170 с.
10. Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки) : підручник / П. П. Шляхтун. – 3-тє вид., стер. – Київ : Либідь, 2005. – 576 с.
11. Юридична енциклопедія : в 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – Київ : Укр. енцикл., 2003. – Т. 5. – 736 с.
12. Brzezinski Z. Post-Communist Nationalism, Foreign Affairs / Z. Brzezinski. – 1989. – Vol. 68. – № 5. – 15 p.
13. Gurr T. R. Minorities at Risk. A Global View of Ethnopolitical Conflicts / T. R. Gurr. – Washington, 1993. – 427 p.
14. Horowitz D. Ethnic Groups in Conflict / D. Horowitz. – Berkeley, Los Angeles & London : University of California Press, 1985.
15. Lipset S. M. Cleavage structures, party systems, and voter alignments: An introduction / S. M. Lipset, S. Rokkan. – New York : The Free Press, 1967.
16. Rokkan S. Economy, Territory, Identity: Politics of West European Peripheries / S. Rokkan, D. W. Urwin. – London : Sage, 1983.
17. Smith A. D. Nationalism and Modernism / A. D. Smith. – London and New York : Routledge, 1998. – 288 p.

Стаття надійшла до редколегії 30.08.2019

Прийнята до друку 10.09.2019

DEFINITIONS OF SEPARATISM IN THE SCIENTIFIC DISCOURSE

Oleksandra Fedun, Olha Sharan

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000, tel. (032)239-46-56,
e-mail: fedun_lesya@yahoo.com, olyasharan@gmail.com*

The separatist movements have significantly intensified in many European states, most notably in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and Spain, which were empires before the collapse of colonialism in the 20th century and expanded their territories by conquering the neighboring countries. Today, within the majority of multiethnic states, there are historical and geographical regions where indigenous ethnic communities seek to secede and gain independence. The economic factors and identity based on common language, culture and history usually play a significant role in the development of separatist movements.

It should be noted that the activities of the separatist movements threaten the sustainable development and functioning of the system of international relations. Since the international law does not specify which social groups can exercise their right to self-determination, the following dilemma often arises: should the principle of territorial integrity of states prevail over the right of the nation to self-determination, or vice versa? Nowadays, the problem of separatism has gone beyond the internal politics of the state and has gained the international importance. First of all, this is due to the fact that the third parties intervene in the conflicts in order to destabilize the situation in certain countries and to strengthen their influence in a particular region. Trying to avoid criminal responsibility and imposition of international sanctions, separatists do not resort to open armed attacks on neighboring countries, which is a clear act of aggression, and use hybrid warfare techniques instead.

Taking into consideration the current Ukrainian statehood challenge and the real threat to our country's territorial integrity, the study of separatism as an actual threat to national security is essential. Despite the large number of scientific works devoted to this phenomenon, it is necessary to continue the comprehensive research of separatism. That is why the scientific approaches to the definition of separatism are analyzed in this article, and its nature is investigated.

Key words: separatism; separatist movement; secession; irredentism; nationalism; ethnopolitical conflict.